

Judecata particulară și vămile văzduhului

Iulian NEDELCU

Abstract: Every soul immediately after death bear a special court, after which it is sent to either happiness or torment. The Earthly life is the arena in which man decides his fate forever, and after death he cannot do anything about it. The Happiness where souls go after the particular judgment is a continuation of communion with Christ, and tortures are the lack of this communion. The author and the judge is Christ, and the criterion is perseverance of each to get closer to Him by the commandments. On the Air Customs, the soul is judged, and at this judgment he has witnesses, accusers and defenders.

Keywords: soul, happiness, sorrows, communion, Christ, angels, devils.

Introducere

Întreaga existență umană este deschisă unei singure posibilități, adică ori trăim pe de-a întregul, conștientizând oferta eshatologică,

ori o refuzăm.

Eshatologia este un pedestal al apogeului creației, partea ultimă a existenței noastre. „Este partea finală nu în sensul că după ea urmează sfârșitul total al existenței, ci în sensul că această etapă finală durează veșnic, nemaifiind urmată de nici o altă etapă”¹.

Iisus Hristos S-a întrupat, ca să ducă la împlinire planul Tatălui, desăvârșirea naturii umane. Pentru a primi ceea ce Dumnezeu Însuși a promis ca răsplată tuturor celor ce-I urmează învățătura, creștinul trebuie să lucreze continuu sufletește și trupește. Toată viața noastră pământească în Hristos, dacă n-ar fi această fază finală, ar fi zadarnică. „Învierea Ta cea din morți o slăvim, Hristoase, prin care ai slobozit neamul lui Adam de tirania iadului și ai dăruit lumii ca un Dumnezeu viața veșnică și mare milă”².

Totodată viața pământească dobândește un sens, când omul face din ea o călătorie conștientă spre moarte și spre cele de după ea, ca o țintă a vieții. „Cel ce călătorește fără țintă se va osteni în deșert”³ spune Teodor al Edessei, ceea ce presupune o trăire duhovnicească deosebită, o abandonare a vieții pământești în materialitatea sa și o îndreptare spre duhul învățăturii Evangheliei: „Dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți cu Duhul faptele trupului, veți fi vii” (Romani, 8, 13).

Dreptatea divină, reflectată în persoana umană, „constă în conștiința și certitudinea omului despre o dreptate inerentă și absolută, certitudine concretizată prin sacrificiul său, până la anulare de sine, în

¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ed. a II-a, vol. III, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997, p. 143.

² *Penticostarul*, Sămbăta în Săptămâna Luminată, la Vecernie, la Doamne strigat-am..., alte Stihiri ale lui Anatoлие, glasul al 8-lea, Stihira a II-a, p. 52-53.

³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Învățătura despre viața morală în 170 de capete*, în *Filocalia*, vol. I, traducere de Pr. Stavr. Dr. D. Stăniloae, Sibiu, Tipografia Arhiepiscopiei, 1947, p. 12.

serviciul acestei dreptăți”⁴.

1. JUDECATA PARTICULARĂ

1.1 Noțiunea de judecată

Mărturisirea Ortodoxă afirmă că moartea dizolvă forma ființei umane, trupul sau partea materială din om, iar sufletul, după despărțirea de trup, își continuă viața într-o altă lume, pe un alt plan de existență. Această existență este precedată de o judecată.

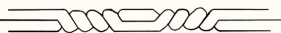
Această judecată particulară, a fiecărui suflet în parte, are în vedere faptele, vorbele și gândurile omului, care se află scrise în cartea veșniciei, mai exact haina virtuții sau a păcatului, pe care o îmbracă înainte de moarte (starea generală din momentul morții).

„Închipuie-ți pe un împricinat învinuit și dovedit de crimă, nu aducând temeieri de apărare, ci așternându-se la picioarele judecătorului și rugându-l. Judecătorul îi va răspunde: Nu pot să fac de la mine nimic. La judecata dreaptă, nu puterea are cuvântul. Nu te judec eu, faptele tale te judecă; ele te acuză, ele te condamnă. Te judecă legile pe care ca judecător nu le schimb, ci le păzesc. N-aduc nimic de la mine; dimpotrivă, judecata pleacă de la tine și ajunge tot la tine. Judec după ceea ce aud, nu după ceea ce voiesc. De aceea este adevărată judecata mea, fiindcă nu mă supun voinței, ci dreptății”⁵.

Judecata particulară nu este completă (la ea nu participă trupul – de aceea, până la înviere, sufletul suferă sau se bucură doar anticipat și parțial de pedeapsa sau fericirea veșnică) și nici definitivă. „Nu se cuvine să disprețuim judecata lui Dumnezeu, ci să ne temem

⁴ Pr. Prof. Dr. George Remete, *Dogmatica Ortodoxă*, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007, p. 146.

⁵ Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, scrisoarea a LXXVII-a, 11, în PSB, vol. 53, pp. 307-308

chiar dacă răsplata n-ar urma imediat”⁶. Judecata Particulară este provizorie, deoarece recompensa sau pedeapsa o va suporta numai sufletul.

1.2 Realitatea judecății particulare

Judecata lui Dumnezeu este o realitate, căci

„în afară de judecata lui Hristos nu e decât iadul; judecata Lui dă ocazia celor ce o admit să scape de neființă sau de iad. Adică: Sau există Hristos și o judecată a Lui, și atunci scapă de neființă sau de iad măcar cei ce cred în El, sau nu există, și atunci tot ce e persoană e condamnat pieirii sau iadului etern, echivalent cu lipsa oricărui sens”⁷.

Judecata Particulară este atestată de Sfânta Scriptură, de Sfânta Tradiție și de Sfinții Părinți.

Părintele Stăniloae arată criteriul suprem care se evidențiază prin judecată spunând:

„Judecata divină e necesară pentru precizarea modului vieții eterne a creaturilor. Printr-o astfel de judecată se pune în relief caracterul de persoană al lui Dumnezeu, dar și un interes al Lui pentru oameni. Pe lângă aceasta, se pune în evidență un suprem criteriu al binelui și al răului. Acest criteriu e Dumnezeu Însuși și tot El e și forul de ultimă instanță al acestui criteriu”⁸.

Din punct de vedere logic, dacă nu ar exista judecata particulară, înseamnă ori că sufletele decedaților așteaptă judecata universală într-o stare de somn, sau de așteptare chinuitoare (ceea ce ar fi avantajos

⁶ Sf. Vasile cel Mare, *Regulile morale*, Reg. 11, în PSB, vol. 18, p. 112

⁷Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1978, p. 281.

⁸Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit*, p. 259.

numai pentru păcătoși, că li se amână pedeapsa, dar i-ar lipsi pe cei drepecți de bucuria comuniunii cu Dumnezeu), ori că sufletele dezvoltă și dincolo de mormânt o activitate morală (învățătură condamnată odată cu apocatastaza, și care, în plus, l-ar determina pe om să nu se mai îngrijească de viața sa morală pe pământ)⁹.

1.3 Autorul și martorii judecării particulare

Autorul judecării particulare este Mântuitorul Hristos, întrucât „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” (Ioan 5, 22). Hristos este autorul judecării

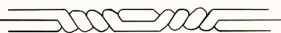
„în sensul că din El se revarsă viața și fericirea comuniunii depline peste cei ce au viețuit după pilda Lui și s-au asemănat cu El, având în ei încă din viața aceasta toată lumina și bucuria comuniunii cu El, iar cei ce nu L-au urmat vor rămâne într-o lipsire definitivă de bucuria acestei comuniuni cu El, Persoana-izvor a toată iubirea dumnezeiască și omenească. Pentru cei dintâi, judecata lui Hristos înseamnă arătarea Lui cea mai evidentă în relația cu ei, împreună cu toate darurile iubirii Lui; pentru cei din urmă - încetarea oricărei încercări a Lui de a Se mai apropia de ei”¹⁰.

Dar la judecata particulară, Dumnezeu se folosește nu numai de îngeri și de duhurile rele ca martori sau acuzatori, ci și de conștiința luminată a omului, prezentă în suflet după despărțirea acestuia de trup, după cum scrie Tertulian: „Când prin puterea morții (sufletul) iese din unirea cu carnea și prin această ieșire se purifică, atunci scapă, fără îndoială, din închisoarea corpului în loc deschis la lumina sa cea pură și curată și în libertate privește divinitatea și s-a ridicat la cunoașterea adevărului”¹¹.

⁹ Prof. N. Chișescu, Pr. Prof. Isidor, I. Petruța, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Cluj-Napoca, vol. II, ed. a II-a, 2005, pp. 278-279.

¹⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 274.

¹¹ Herma, *Păstorul, Pilda I*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, din col. P.S.B.,

1.4 Criteriile judecății particulare

Cununa va fi tot Mântuitorul, iar criteriul după care se va face judecata este efortul sau lipsa de efort manifestate în viață de cel judecat de a se apropia de Hristos, urmându-I pilda și de a intra în comuniune cu El.

Felul diferit în care suntem judecați de către Dumnezeu în cele trei momente ale existenței depinde de starea specifică a naturii omenești corespunzătoare fiecăreia dintre aceste stări. Astfel, în viața pământească omul este lăsat liber să aleagă între bine și rău, fără a fi răsplătit sau pedepsit imediat și deplin în această viață. După moarte, sufletul are parte de Judecata particulară, unde el urmează să trăiască în rai sau în iad, după cum a ales mai mult binele sau răul în viață. Rugăciunile Bisericii pot încă să mijlocească pentru izbăvirea sufletului în această stare, dacă Dumnezeu poate găsi un punct de sprijin în iubirea dintre el și semenii pentru salvarea lui¹². La Judecata de Apoi oamenii din nou întregi sunt cercetați de Dumnezeu pentru a se vedea dacă există vreo asemănare a lor cu Iisus Hristos pentru a se mântui: sfinții vor străluci în slavă și se vor alătura Împărăției lui Dumnezeu, iar cei ce nu au nici un punct comun cu dragostea lui Hristos și diavoliilor vor urma consecințele ale alegerii de a se depărta de Dumnezeu, rămânând despărțiți de El și resimțind chinul acestei despărțiri de Izvorul vieții și al fericirii¹³.

Între cer și pământ este o legătură nemijlocită. Dreptii pot fi duși ușor după moarte în cer, acolo unde este și Hristos (Filip. 1, 23). Cerul e plinătate a existenței, pentru că în el ei se împărtășesc de Cel ce este cu adevărat. Scara pe care putem urca în cer sunt virtuțile,

vol. 1, pp. 267-268.

¹² Pr. Prof. Dr. Ioan Constantinescu, *Rugăciunile pentru cei morți*, în „Glasul Bisericii”, an. XXXIV, 1975, nr. 7-8, p. 752.

¹³ Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ed. a II-a, vol. III, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997, pp. 165ș.u., 286 ș.u.

formele umane ale însușirilor lui Dumnezeu. Ele reprezintă un dialog cu Dumnezeu, în care noi chemăm pe Dumnezeu și El răspunde venind.

2. Vămile Văzduhului

Învățătura despre vămile văzduhului se referă la călătoria sufletului după despărțirea de trup și cuprinde ideea că, după moarte, demonii încearcă să găsească motive ca să ducă sufletul celui adormit în iad, în timp ce rugăciunile celor vii ocrotesc sufletul celui adormit, dacă acesta poate fi apărat. Hotărârea finală cu privire la trimiterea sufletului în iad sau așezarea sa în rai depinde de starea sa în ceasul morții.

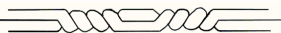
Sfântul Ioan Gură de Aur, descriind ce se întâmplă în ora morții, învață:

„Atunci vom avea trebuință de multe rugăciuni, de mulți care să ne ajute, de multe fapte bune, de multă mijlocire din partea îngerilor, de-a lungul întregii noastre călătorii prin văzduh. Dacă atunci când străbatem o țară străină sau un oraș necunoscut avem nevoie de călăuză, cu atât mai mult vom avea nevoie de călăuze și de ajutoare să ne arate calea printre nevăzutele dregătorii și puteri și domnii ale văzduhului, care sunt numite persecutori și vameși și perceptori”¹⁴.

Din punct de vedere teologic, spunea Larchet:

„ne aflăm pe tărâmul unei cronologii simbolice, alta fiind măsura timpului duhovnicesc, nesupus materiei și repetiției [...] Ele nu trebuie însă înțelese după literă, ci simbolic. Rostul lor este mai întâi de toate de a ne face să înțelegem că dincolo e o cu totul altă lume și o cu totul

¹⁴ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia despre răbdare și recunoștință*, care se citește în cadrul slujbelor Bisericii Ortodoxe în cea de-a șaptea duminică a Paștilor și la slujbele de înmormântare.

altă viețuire [...] căci acesta este rostul lor, să gătească sufletul pentru călătoria în cealaltă lume și pentru viața ce-l așteaptă acolo”¹⁵.

Sfântul Teofan Zăvorâtul scrie că ceea ce demonii cercetează sunt „patimile” și s-ar putea ca demonii să încerce totodată să ademenească sufletul, folosindu-se de slăbiciunile acestuia.

I. Puhalo¹⁶ și M. Azkoul¹⁷ au criticat învățătura despre vămile văzduhului spunând că sufletul și trupul sunt inseparabile și de aceea sufletul nu poate avea o viață a lui, independentă de trup. Sufletul cunoaște trupul și după moarte chiar dacă acesta se descompune în pământ, așa după cum unele vase de lut de diferite mărimi chiar dacă se sparg și cioburile sunt amestecate, totuși ele sunt recunoscute de cel care aparțin. Trupul și sufletul constituie esența, un om anume.

Învățătura despre vămile văzduhului este o teologumenă, ea n-a făcut obiectul unei definiții dogmatice din partea Bisericii.

În concluzie, vămile sunt mai degrabă „etape ale judecății particulare și Biserica noastră nu le-a perceput nici ca loc, nici ca spațiu, chiar dacă nelămuririle privitoare la aceste vămi ale văzduhului încă persistă”.

După învățătura Bisericii Ortodoxe, nu trecerea de anumite vămi este prioritară sau scop în sine. Nu există o târguială sau plată în schimb pentru mântuirea sufletului, folosindu-se bani sau alte bunuri date de pomană. Îngerii răi nu se substituie judecății particulare pe care o face Dumnezeu, ci comuniunea și îndumnezeirea omului cu Hristos este țelul și destinația lui.

¹⁵ Jean Claude Larchet, *Tradiția ortodoxă despre viața de după moarte*, trad. din lb. franceză de Mihaela Bojin, București, Ed. Sophia, 2006, pp. 150-151.

¹⁶ I. Puhalo, *The Soul, the Body and the Death*, Dewdney, B. C., 1996. *The Tale of Elder Basil the New and the Theodora Myth. Study of a Gnostic Document*, Dewdney B. C., 1999.

¹⁷ M. Azkoul, *The Toll-House Myth. The Neo-Gnosticism of Fr. Seraphim Rose*, Dewdney B. C.

3. Starea sufletelor după judecata particulară

Sufletele dreptilor vor contempla pe Iisus Hristos, îl vor preamări și vor sta în fața Tronului Său. Dreptii vor fi în relație reciprocă cu îngerii. Sufletele păcătoșilor nu vor privi pe Dumnezeu, vor fi în relație cu alte suflete nefericite și cu demonii și vor îndura chinuri. Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă să avem în minte totdeauna să știm că există și rai și iad și nu să aflăm unde este locul acestora¹⁸. La fel este de important nu când vom muri, ci cum vom muri, cum ne va găsi sfârșitul vieții acesteia în ceasul morții.

4. Intervenția celor vii pentru cei răposați din iad

Totuși, soarta sufletelor din iad poate fi schimbată în bine căci „cei ce se duc în iadul de după judecata particulară cu o anumită credință, deci fără o atitudine total contrară comuniunii cu Dumnezeu, vor putea ajunge în situația ca virtualitatea capacității de comuniune prezentă în ei să fie actualizată”¹⁹. „Prezența lui Dumnezeu în iad vrea să arate cât de mult a prețuit Dumnezeu libertatea omului, lăsându-l să-și hotărască singur propria lui soartă”²⁰.

Cei care nu vor putea ieși din iad până la judecata universală nu vor mai putea ieși în veci din iad. Acest lucru se bazează, spune părintele Stăniloae,

„pe preștiința lui Dumnezeu, în baza căreia Dumnezeu știe sigur că aceia nu vor răspunde în veci ofertei Lui de iubire, fie pentru că nu vor vrea, fie pentru că și-au creat prin refuzul total al comuniunii din viața pământească și din răstimpul între judecata particulară și cea universală

¹⁸ S.A. Arhanghelov, *Misterele vieții viitoare*, trad. de prof. Clement I. Bontea, Iași, Edit. Pelerinul, 1997, pp. 55-60.

¹⁹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, pp. 260-261.

²⁰ Pr. Prof. Dr. Dumitru Popescu, *op. cit.*, p. 397.

o astfel de stare. După moarte sunt «neschimbabili»: în bine, cei din rai și cei din iad, în rău”²¹.

Biserica are în exclusivitate membri vii. Aceasta rezultă din faptul că, „prin rugăciune, cei morți se află în legătură cu cei dragi de pe pământ, și că aceștia au nevoie de rugăciunile noastre, de mângâiere și de ajutor, și care ca și noi își continuă dezvoltarea sufletească în așteptarea zilei judecării”²².

Slujba înmormântării este rugătoare și un prilej de manifestare a milei lui Hristos pentru păcatele săvârșite. În acest sens părintele Stăniloae spune: „Toate rugăciunile și cântările de la înmormântare se bazează pe această credință în puterea ce o are Hristos de a ierta la judecată păcatele și pe încredințarea în mila Lui. Judecata lui Hristos constă într-un act de putere de a ierta păcatele”²³.

Concluzii

Cununa rugăciunii sau a contemplației divine este vederea luminii dumnezeiești, teologhisite de gânditorii isihăști: prin apropierea de Dumnezeu, interiorizându-i numele în rugăciune, întreaga ființă a omului este impresionată de har, iar sufletul și trupul unite contemplă energiile necreate²⁴.

²¹ *Ibidem*.

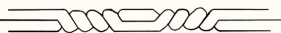
²² Fritjof Tito Colliander, *Credința și trăirea Ortodoxiei*, trad. rom. de Pr. Dan Bădulescu, București, Edit. Scara, 2002, p. 36.

²³ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 283.

²⁴ Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Semnificația luminii dumnezeiești*, în „Ortodoxia”, an. XXVIII, 1976, nr. 3-4, pp.433-446; cf. John Breck, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. Ioana Tămăian, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2003, pp. 303 s.u.

Bibliografie

1. Arhanghelov, S.A, *Misterele vieții viitoare*, trad. de prof. Clement I. Bontea, Iași, Edit. Pelerinul, 1997.
2. Azkoul, M., *The Toll-House Myth. The Neo-Gnosticism of Fr. Seraphim Rose*, Dewdney B. C.
3. Breck, John, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, trad. Ioana Tămăian, Cluj-Napoca, Edit. Patmos, 2003.
4. Chițescu, N., Petruță I., Isidor *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Cluj-Napoca, vol. II, ed. a II-a, 2005.
5. Colliander, Fritjof Tito, *Credința și trăirea Ortodoxiei*, trad. rom. de Pr. Dan Bădulescu, București, Edit. Scara, 2002.
6. Constantinescu, Ioan, *Rugăciunile pentru cei morți*, în „Glasul Bisericii”, an. XXXIV, 1975, nr. 7-8.
7. Herma, *Păstorul, Pilda I*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, din col. P.S.B., vol. 1.
8. Larchet, Jean Claude, *Tradiția ortodoxă despre viața de după moarte*, trad. din lb. franceză de Mihaela Bojin, București, Edit. Sophia, 2006.
9. Puhalo, I., *The Soul, the Body and the Death*, Dewdney, B. C., 1996. *The Tale of Elder Basil the New and the Theodora Myth. Study of a Gnostic Document*, Dewdney B. C., 1999.
10. Popescu, Dumitru, *Isus Hristos Pantocrator*, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2005.
11. Remete, George, *Dogmatica Ortodoxă*, Alba-Iulia, Edit. Reîntregirea, 2007.
12. Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, scrisoarea a LXXVII-a, 11, în PSB, vol. 53.
13. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia despre răbdare și recunoștință*, care se citește în cadrul slujbelor Bisericii Ortodoxe în cea de-a șaptea duminică a Paștilor și la slujbele de înmormântare.
14. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Învățătura despre viața morală în 170 de capete*, în *Filocalia*, vol. I, traducere de Pr. Stavru Dr. D. Stăniloae, Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1947.
15. Sf. Vasile cel Mare, *Regulile morale*, Reg. 11, în PSB, vol. 18.

16. Stăniloae, Dumitru, *Semnificația luminii dumnezeiești*, în „Ortodoxia”, an. XXVIII, 1976, nr. 3-4.
17. Stăniloae, Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, ed. a II-a, vol. III, București, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1997.